Geniş Ortadoğu kavramı 2000 yılında yayınlanan **Alt Emperyalizm ve Türkiye** kitabında Türkiye'nin bölgesel güç olmasının sınırları bağlamında kullanılmıştı. Geniş Ortadoğu, klasik Ortadoğu'ya ek olarak Kafkasya, Orta Asya ve Balkanlar demektir. Bu nedenle de kitapta o yılların şartlarında sadece Suriye ve Irak değil, Kafkasya ve Orta Asya ile Balkan ülkeleri de incelenmiş, bunlara geniş Ortadoğu kavramının dışında kalan ama önemli bir Türkiyeli nüfusunu barındıran Almanya da eklenmişti. (Bu kitabı
www.enginerkinerkitaplar.blogspot.com
da pdf olarak bulabilirsiniz.)

Yirmi yıl önce bile Türkiye'nin Balkan ülkelerinde küçümsenmeyecek etkisi vardı. Kosova ile özel ilişki geliştirmiş, Arnavutluk ordusuna askeri eğitim vermiş, ek olarak özellikle Hırvatistan ile yakınlaşmıştı. Sonraki yıllarda hangi Balkan ülkelerindeki Fettullahçıların bazen ülke başbakanının bile haberi olmadan kaçırıldığını incelerseniz Türkiye'nin bu alandaki etkinliğini daha iyi anlayabilirsiniz.

Azerbaycan-Ermenistan savaşına öncelikle "geniş Ortadoğu" çerçevesinde bakmak gerekir. Başka bir deyişle burası Türkiye için yeni bir etkinlik alanı değildir.

1993 yılında bir süre Bakü'deydim. SSCB'nin dağılmasından kısa süre sonra Ermenistan ile Azerbaycan arasında çatışma başlamıştı. Bakü'de ülkenin iki tanınmış yazarı Elçin ve Anar ile görüştüm, ikisi de savaş ve Azeri gençlerin ölmesi nedeniyle üzgündü. Savaş nedeni şimdikinin aynıydı: dağlık Karabağ bölgesi.

SSCB dağıldıktan kısa süre sonra savaşın başlaması iki ülke arasındaki sorunların eski olduğunu gösterir. Bu sorunlar yıllarca SSCB içinde buzdolabına konulmuş, ülke dağılınca da hemen ortaya çıkmıştı. SSCB içinde oldukları için savaşamayan Azerbaycan ve Ermenistan arasında çatışma hemen başlamıştı.

Sorun eskidir, önce bunu akılda tutmak gerekir ve bundan sonra da çözülecek gibi görünmemektedir.

Ermeniler, haklı nedenlerle, Türklerden ve Kürtlerden nefret ediyorlar. 1915 soykırımı Ermeni halkının kolektif belleğine kazınmıştır ve aradan yüz yıl geçmiş olmasına rağmen durum değişmemiştir.

Milliyetçi Kürtler bunu anlamakta zorlanabilir ama durum böyledir.

Ermenistan ile Azerbaycan arasındaki bölgede –denildiğine göre- 150.000 kadar Kürt yaşıyormuş, bunlar sürülmüşler.

Bazı Kürtlerin bunu belirtip de, Van ve çevresinin yıllar önceki sahibinin Ermeniler olduğunu hatırlamaması, Kuzey Kürdistan'ın geniş bir bölümünün Batı Ermenistan olduğunu, Ağrı Dağı'nın Ermeniler için taşıdığı önemi unutması "hayret vericidir" demeyeceğim; milliyetçilik böyledir. Sadece kendisine yapılan haksızlığı görür.

Türkiye'nin Azerilerin yanında Ermenistan ile savaşa açıkça olmasa bile katılması birkaç yönden önemlidir.

Birincisi; sorunu sadece "Rusya Ermenistan tarafındadır" çerçevesinde görmemek gerekir. Elbette böyledir, iki ülke arasında değişik anlaşmalar vardır. Türkiye'nin Azerbaycan'ı Ermenistan'ı işgal etmeye itmesi düşünülemez. Bunun olamayacağını biliyorlar ama şunlar olabilir: öncelikle Türkiye Azerbaycan'a iyice yerleşir. Türkiye'nin buraya yerleşmesi bu ülkenin Rusya ile iyi ilişkisini bozması anlamına gelmez. İki ülke arasında petrol ve doğal gaz boru hatları vardır. Azerbaycan petrolünün bir bölümü Bakü-Ceyhan hattıyla denize ulaşıp ihraç ediliyorsa, daha büyük bölümü Rusya üzerinden ihraç edilmektedir.

Bu durum sürecektir.

Türkiye'nin 1990'lı yıllarda Rusya'ya karşı savaşan Çeçenleri desteklediği ama sonuç alamasa bile buraya bir şekilde ayağını bastığı düşünülürse, Kafkasya'nın TC için bereketli bir alan olduğu anlaşılabilir.

Türkiye bir süre sonra 19. yüzyıl sonundaki Çerkez soykırımını gündeme getirirse şaşırmamak gerekir.

Türkiye ile Rusya arasında savaş olmaz ama bu durum bazen birbiriyle yardımlaşmayı bazen da birbirinin açıklarını kullanmayı dışlamaz.

İkincisi: İran bu savaşı dikkatle izliyor olsa gerektir. Azerbaycan'ın İran ile sınırı bulunuyor ve İran nüfusunun yaklaşık yüzde 30'u da Azeridir. Bu bağlamda Azeri halkı bölünmüş bir halktır. Küçük bir bölümü Türkiye'de, büyük bir bölümü de İran'da yaşamaktadır.

Türkiye'nin yanı sıra Azerbaycan'ın büyük destekçisi İsrail'dir. Birkaç yıl önce İsrail'in Azerbaycan-İran sınırına füze yerleştirdiği haberi çıkmıştı, gerisini bilmiyorum. Unutulmaması gerekir ki İran da Türkiye gibi yayılmacı bir devlettir. Irak'ta iyi örgütlü olduğu gibi Suriye de İran ordusunun işgali altındadır. Ek olarak hangi Ortadoğu ülkesinde –Yemen dahil- Şii varsa, İran da oradadır.

Türkiye'nin Azerbaycan'a iyice yerleşmesi İran'a karşı elinin güçlenmesi anlamına gelir.

Bu önemli çatışmaya ABD'nin seyirci kalması düşünülemez. ABD'de güçlü bir Ermeni lobisi bulunmakla birlikte Türkiye'nin Azerbaycan üzerinden İran'ı kuşatması ABD'nin doğrusu işine gelir.

Yakın gelecekte Azerbaycan'dan Türkiye'ye yeni petrol ya da doğal gaz boru hattı döşenirse şaşmamak gerekir. Türkiye oraya askeri güç yığıyorsa, bunun herhalde karşılığı olacaktır.

Birkaç adım ileri atan Türkiye, tıpkı Doğu Akdeniz'de yaptığı gibi bir-iki adım da geri atacaktır. Geri adımı görüp ileri adımları görmeyenler, ki bu Türkiye'nin tipik taktiğidir, "politikanın iflas ettiğini" söyleyeceklerdir.

Çinlilerin güzel bir sözü vardır: kurbağa gökyüzünü kuyunun ağzı kadar sanır.

Politik değerlendirme geniş bilgi temeli üzerinde yapılır ve istekler gerçeklerin önüne geçmez. Aksi durumda gökyüzünü kuyunun ağzı kadar sanırsınız ya da dış görünüşle yetinirsiniz.